

távol-kelet

A FÖLDRENGÉS MITOLÓGIÁJA

Írta: Iskariotes

Amióta az emberiség elkezdett tanakodni, hogy egy-egy természeti jelenség hogyan és miért következik be, a kor szellemi szintjén választ is adtak rá. Japánban pedig (ahol a világ szeizmikus mozgásának évi 10%-a történik) választ kellett találni arra, miért is remeg a föld. Mert remeg, az biztos, és az is biztos, hogy valamilyen okból történik. De mi lehet ez az ok?

Ősi válasz

Mint sok mitológiában, itt is egy hatalmas állatot tartottak felelősnek az eseményekért. Kínából ered, de több más kultúrában is feltűnt a Földet tartó állat alakja. Az ősi kínaiaknál ez a szerep egy teknősre esett. Jó eséllyel a japánok is innen vették át ezt a verziót, ami idővel módosult. A teknősbékából szép lassan egy rusnya nagy bogár lett., melynek a „Nai-no-kami” nevet adták. Ez a dög oly hatalmas volt, hogy egyik szemét a Nap, másik szemét a Hold alkotta, és egész Japánt

körbeölelte, vagy más variánsok szerint a szigetek ezen lény hátán feküdtek. Amikor ez a hatalmas rovar megmozdult, érkezett is a földrengés.

A lényről első ízben az Aszuka-kor (538-710) idején uralkodott Szuiko császárnő (554-628) egyik krónikája tett említést. Eszerint a tenno (Szuiko volt az első, aki így nevezte magát) elrendelte, hogy Nai-no-kami tiszteletére áldozatot mutassanak be. A Kamakura-korszakban (1185-1333) a Kasima prefektúrában található Kasima városában állítottak egy szentélyt a „földrengés bogár” tiszteletére.

De akad még egy ősi válasz is. A kínai filozófiát átvéve, többen úgy gondolták, hogy a földrengés csupán a jin és a jang kiegyenlítődése. Ebben a helyzetben pedig a női „engedetlenség” miatt következik be a földmozgás. Sok tudós amikor azt látta, hogy egy női közönségben (tipikusan a császári háremben) „makrancoskodás” van, az a szeizmikus mozgás előjele.

Nemesis színre lép

Ez a hiedelem egészen a XV. század elejéig tartotta magát. Történt ugyanis, hogy 1415-ben megjelent egy krónika, mely szerint a Biva-tavon található három sziget közül az egyik (Csikubo-sziget) egy harcsa hátán fekszik. A harcsás gondolat egyre inkább gyökeret vert a japánok fejében. Így amikor Tojotomi Hidejosi (1537-1598) elrendelte Fusimi várának megépítését (1592), már úgy fo-

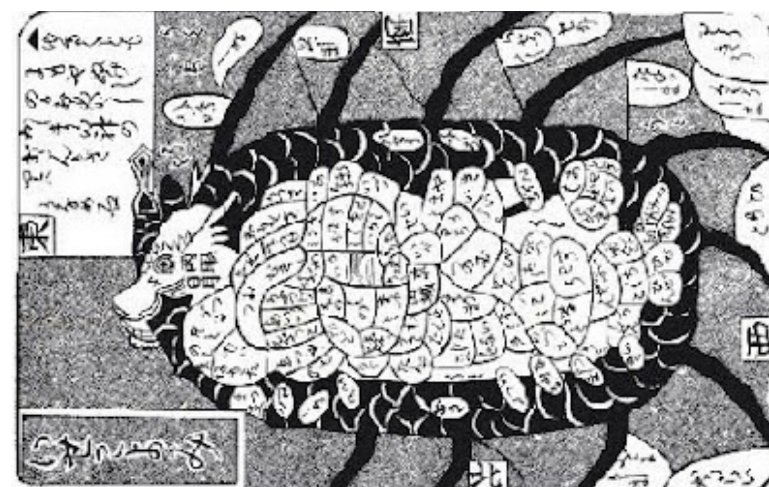
galmazott, az erődnek minden „harcsa által gerjesztett mozgást” ki kell bírnia.

Így az 1600-as évekre Nai-no-kami kikopott a folklórból, helyét pedig egy gigantikus harcsa, Namazu vagy Onamazu vette át. Az óriás harcsa alakja nemcsak Japánban lelhető fel. Kínában Csaolong, míg Vietnámban Con-Cu néven ismerik.

Ez az óriási hal valahol Nihon alatt tanyázik. Gyermekei a folyókban, tavakban élnek. A kisebb harcsák azért vannak, hogy figyelmeztessék az embereket a veszélyre, vagy akár meg is akadályozzák azt.

Idővel aztán minden megváltozott. Namazu megsértődött azon, hogy az emberek nem kedvelik, nem halásszák, nem eszik a húsát, rosszul bánnak vele. Ezért elkezdett nagy földrengéseket gerjeszteni hatalmas uszonyaival. Hogy ne tudjon folyamatosan ficákolni, Takemikazucsi (hivatalosan: Takemikazucsi-no-mikoto) istenség vigyáz rá sok más bokros teendője mellett. Takemikazucsi egyébként a mennydörgés és a kard istene, plusz ő a történelem első feljegyzett szumósa is, tehát eléggé elfoglalt egy kami.

A legendárium szerint az Ibaraki prefektúrában található Kasima szentélynél csaptak össze, és az istenség legyőzte a halat. Takemikazucsi úgy tartja kordában a bestiát, hogy a kaname-isi (kb. tüzes szikla) nevű vakizasit a hal fejébe szúrta, így az nem tud mozogni. De amikor vigyázó figyelme lankad, a hal megpróbál elszökni, és akkor történnek a földrengések.

Egy másik variáns szerint Amaterasu küldte le Takemikazucsit, hogy tegyen rendet a földön. A hős isten el is végezte a rárótt feladatot, és amikor megpihent, gigászi kardját a földre szúrta, ami mai napig egyben tartja a planétánkat. De amikor földre vágta fegyverét, az pont fejen találta Onamazut, aki azóta is leszúrt fejjel él, így nem meglepő módon, időről-időre megpróbálja kiszedni magából a kardot.

A pallos markolatából mára csak egy kis 15 cm-es rész lóg ki a földfelszínen a Hitacsibeli Kasima szentélynél. A legenda szerint Tokugava Micukuni daimjó – aki többek közt arról híres, hogy ő evett elsőként ráment – egy alkalommal nekiállt kiásni ezt a követ, de egyheti megfeszített munka után sem tudta elérni az alját, így feladta. (Persze mit várhatunk attól, akinek annyira fázott a lába, hogy Japánban elsőként viselt európai zoknit?) A

kő mai napig ott van, sőt sok sintó szentélyben állítottak már hasonló követ, mondván, így segítik lenyomni Onamazut.

Bár arról erős vita folyik, hogy most a hal miképpen is kerül el a tengeri iszapban. Hagyományosan úgy gondolják, hogy a feje Kiotóban van, míg a farokszonya Aomorinál. De sokan mondják, hogy ennek nincs értelme, hiszen délen több a rengés, mint északon, tehát pont fordítva van a fenevad. Végül vannak olyanok is, akik úgy képzelelik, hogy a harcsa feje Japánban van, farka pedig Indiában, a hátán meg Vietnam helyezkedik el.

Namazu hiteles létét mi sem tudta volna jobban bizonyítani, mint az, hogy sorra jelentek meg a róla készült ocu-e stílusú festmények. Ezek az alkotások inkább a falusi környezetben voltak kelendőek. A képek elsősorban istenségeket vagy embereket, esetleg állatokat ábrázoltak valamilyen humoros/szatirikus jelenetben. De készültek útleíráshoz is ilyen művek. Namazu első megrajzolásai – mily meglepő módon – a Biva-tó környé-

kén jelentek meg. A helyiek azt állították, hogy a tó tükrén hamarabb lehet meglátni a földrengést, mint ahogy érezni lehet, mivel Namazu is hal. Később namazu-e néven kezdték el hívni azokat a festményeket, amiken a hatalmas harcsa látható.

Nagy Anszei földrengés

Az 1855-ös Nagy Anszei földrengés fordulópontot hozott Namazu megítélésében, ahol alapvetően egy pozitív szereplőként jelent meg. Hogyan történhetett mindez? A magyarázatot a társadalomban kell keresni. A bakufu végórát élte, gazdasági fejlődés nem volt, olykor éhínség is jelentkezett, 1854-ben pedig Perry nagy fekete hajói jelentek meg a partoknál. A helyzet nem volt túl kecsegtető a jövőre nézve.

Ekkor történt a földrengés, ami jelentős károkat okozott Edóban. A korabeli beszámolók szerint százezren haltak bele a pusztításba, ma már „csak” 6-7 ezer közé teszik a 20 napon át tartó utórezgések áldozatainak számát. Valamint közel ötvenezer ház pusztult el. Leginkább azokon a részeken történt rombolás, ahol a módosabbak éltek, és a hírhedt vöröslámpás negyedben, Josivarában, továbbá a nemrég épített tengeri katonai védvonalak is összeomlottak. A szegényebbek házai döntően megmaradtak. Ráadásul egyszerre három dolgon is kárörvendhetek: a gazdagoknak összeomlott a házuk, az általuk kedvelt élvhajhász negyed is sérült és a hatalom védőbástyái is szétestek.

Plusz mivel sok építkezés kezdődött egyidőben, a munkások fizetése is jócskán megemelkedett. Ezt sokan társadalmi kiegyenlítődésnek nevezték, azaz jonaosinak.

Így vált Namazu igazi „sztárrá” Japánban. Hírverését csak tovább fokozta, hogy egy halász azt mondta, amikor előző éjjel angolnát akart fogni, felfigyelt egy szabálytalanul viselkedő harcsára. Tehát tuti, hogy igaz Namazu és a földrengés közti viszony – mondták a helyiek. Sokan úgy

gondolták, a Harcsa egy olyan lény, aki csupán megbünteti a kapzsi világot.

A halnak óriási népszerűsége lett, és egyre több képet készítettek róla. Eleinte tisztelettel, majd egyre többször tüntették fel egyfajta rendszerellenes alakként. A bakufu nem nagyon tűrte ezt, és két hónappal a földrengést követően elkezdte elkobozni az ilyen alkotásokat. Bár újabbak már nem készültek, így is több ezer forgott kézen az emberek között.

Utóélet

Namazunak az utóbbi 150 évben jó volt a sajtója, és a három hatalmas kataklizma (1923-as kantói, 1995-ös kiotói és a 2011-es fukushimai rengés) sem kezdte ki reputációját. Több helyen szentélyt emeltek számára, vagy macurit tartanak a tiszteletére.

Az 1930-as években Hatai Sinkisi (1876-1963) – aki a japán tengerbiológia egyik alapítója

volt – és kutató társa, Abe Noburo is vizsgálta a harcsák viselkedését. Meglepő lehet, de a halak 80%-os biztonsággal jelezték előre a földrengéseket. Igazából meg lehet mosolyogni a japánokat a felvetésükért, de a tektonikus kőzetlemez mozgások és az általuk generált földrengések csak az 1960-as évekre nyertek bizonyítást.

Animékben

Namazu legismertebb megjelenése a *Pokémon* univerzumból való, itt Whiscash néven szerepel.

A *League of Legends*-ben Tahm Kenchet mintázták róla.

A *Yo-Kai Watch*-ban Mont Sylvestre főnöke, Carpitaine látszik harcsának.

A *Final Fantasy XIV.* részében kaptunk egy komplett, cuki Namazu törzset.

A *Dragon Ball GT*-ben a Zunama nevű ellenség volt az, ami erősen hasonlított egy harcsára.

